

Pavel Izrael: Koncept rodičovskej mediácie používania médií (posudok habilitačnej práce)

Stále silnejším segmentom teoretickej reflexie mediálneho priestoru sa stáva oblasť analýzy po/užívania médií – je potešiteľné, že aj na Slovensku už vznikajú štúdie, ktoré identifikujú kultúrne, komunikačné, resp. sociálno-psychologické faktory ovplyvňujúce formovanie vzťahu medzi mediálnou prevádzkou a jej po/užívateľom. Práca, ktorú Pavel Izrael predkladá na habilitačné konanie pod názvom Koncept rodičovskej mediácie používania médií (ako súbor publikovaných vedeckých prác doplnený komentárom), patrí do tohto okruhu mediálnej analýzy.

Rozhodujúcim ohniskom autorových úvah (okrem úvodného komentára do skeletu práce Izrael zaradil príspevok v nekonferenčnom zborníku, tri príspevky prezentované na vedeckých konferenciách a štyri výskumné štúdie) je pojem *rodičovskej mediácie* ako „interakcie detí a rodičov vo vzťahu k používaniu médií,“ jej konceptuálne uchopenie, genéza výskumu v tejto oblasti a najmä možnosti využitia výskumných metód v tejto oblasti; tu najmä s dôrazom na tzv. sekundárnu recepciu a dvojstupňový tok (mediálnej) komunikácie. Hlavný prínos práce vidím najmä v možnostiach aplikácie výskumných metód, ktoré Izrael demonštruje prostredníctvom viacerých vedeckých výskumov (treba povedať, že v kontexte slovenských výskumov často „prvolezeckých“).

Izrael sa v tradičnom koncepte rodičovskej mediácie opiera o tzv. triadické delenie typov mediácie (tu s dôrazom na sledovanie televízie), do ktorého zaraduje aktívnu mediáciu, reštriktívnu mediáciu a spoločné sledovanie. Pravda, v novších štúdiách, venovaných možnostiam rodičovskej mediácie v prostredí tzv. sociálnych médií tento koncept rozširuje o ďalšie možnosti – tu ich pomenúva ako „koncepty supervízie a monitorovania“ – porov. s. 15 a ďalej. V tejto súvislosti by sme sa počas obhajoby habilitačnej práce mohli vrátiť ku kooperatívnym možnostiam, ktoré súčasná (silne interaktívna) mediálna prevádzka ponúka v oblasti rodičovskej mediácie a jej nové variácie: mierim tu nielen na ľudické, ale aj sebareprezentačné aktivity v prostredí sociálnych médií, takpovediac osobnostné angažovanie (detských) užívateľov médiami.¹ V sebareprezentačnom rozmere zohrávajú významnú rolu remediačné aktivity (medzi rozšírené formy takejto činnosti možno zaradiť remixovanie audio

¹ Iným dôsledkom tejto skutočnosti je fakt, že sa tu utvárajú prechodové zóny medzi súkromným priestorom (res intima) a verejným priestorom (res publica), pravda, aj s rizikami možného zneužitia najmä v prípade detského používateľa médií, to je však už otázka do inej diskusie.

nahrávkov, vytváranie koláží z fotografií, aranžovanie a úpravu fotografií, vytváranie videoklipov, predstavovanie životného štýlu a pod.)²

Inou možnou perspektívou rodičovskej mediácie a jej uchopenia je situácia, ktorá vznikla „pretaktovaním“ elektronických médií a ich informatívnej, resp. zábavno-oddychovej funkcie na funkciu dekoratívnu a nástupom tzv. ambientného mediálneho environmentu³. Aj tu, domnievam sa, je možné uvažovať o nových perspektívach fungovania vzťahu rodiča a dieťaťa v prostredí mediálneho environmentu.

Treba povedať, že Izrael postupuje vo svojich vedeckých konštatovaniach uvažlivo, dalo by sa povedať, až opatrne. Štatistické zistenia o možných koreláciách rodičovskej mediácie a detského publika rámcuje skôr ako isté indície pohybu vnútri vzťahu medzi rodičom, médiami a detským publikom, než ako jasné, kategorické sudy: „S veľkou dávkou opatrnosti by to bolo možné interpretovať tak, že rodičia s vyšším vzdelaním viac inklinujú k reštriktívnej mediácii.“ - s. 5 alebo „Zdá sa, že v slovenskom prostredí sociodemografické faktory nie sú až tak dôležité ako napr. komunikačné rodinné vzorce. Najčerstvejší výskum ukazuje možnú miernu súvislosť medzi mediáciou a digitálnymi kompetenciami rodičov, no bude potrebný ďalší výskum na potvrdenie tohto vzťahu a identifikovanie ďalších aktívnych faktorov.“ – s. 20

Osobitnú pozornosť medzi prediktormi a možnosťami rodičovskej mediácie prisudzuje Izrael skúmaniam, ako v tomto vzťahu fungujú *rodinné komunikačné vzorce* (v tejto súvislosti konštatuje, že inklinácia rodičov ku „konverzačnému štýlu komunikácie“ je najsilnejším prediktorom inštruktívnej mediácie, resp. že „čím je vyššia miera orientácie na konverzáciu, tým častejšie rodič aplikuje inštruktívnu mediáciu a sleduje televíziu spolu s deťmi...“, porov. s. 80) a faktor *nábožnosti* v rodine (pridáva tu: „Zistenia vyvolávajú otázku, či náboženstvo predpovedá priamo poučnú a obmedzujúcu mediáciu, alebo či je spojená s formovaním postojov k mediálnemu obsahu. Druhý predpoklad je pravdepodobnejší, pretože sa preukázalo, že náboženstvo súvisí s formovaním sociálnych postojov...“, porov. s. 61).

V kontexte mojich poznámok vyššie by sme sa mohli počas obhajoby vrátiť aj k otázke, ako fungujú autorom načrtnuté komunikačné modely v rodine (pluralistický a protekcionistický model, konsenzuálny model) v dnešnej mediálnej prevádzke.

² Porov. napr. *Coco* (Instagram, 2021) https://www.instagram.com/p/BdFIKNvWHYxZ/?utm_source=ig_embed
Reuben de Maid (Instagram, 2021) https://www.instagram.com/p/Bj0k94ulSQZ/?utm_source=ig_embed
Stauffen Andersson (Instagram, 2021) https://www.instagram.com/p/BmY-v_lnrFC/?utm_source=ig_embed

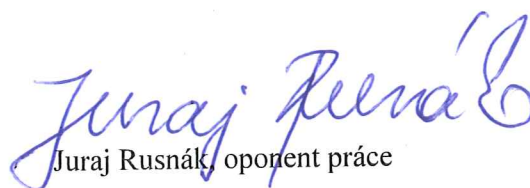
³ Termín ambientná prevádzka používam na označenie priestor vyplňajúcich, okolo plynúcich komunikačných javov; aj s oddychovou, resp. relaxačnou funkciou (kulisová hudba, ambientné osvetlenie, reklama, novšie aj atmosféru dotvárajúce vysielanie v rozhlase a televízii), porov. napr. Sleep Time | Relaxing Videos for Children | BabyTV, <https://www.youtube.com/watch?v=9vtgvCyo8jY>

Jednu kritickú poznámku mám ku kompozícií práce: uvedomujem si, že v predkladaní súboru prác ako relatívne uzavretých textov je zložité vyhnúť sa redundantným pasážam (najmä pri opise teoretických konceptov rodičovskej mediácie a opise metodológie vlastných výskumov, ktoré vidím v tkanive viacerých štúdií), predsa by som však autorovi odporúčal, aby minimalizoval opakovanie pasáží v teoretickom komentári a v jednotlivých štúdiách (napríklad vzhľadom na to, že termín „mediácia“ sa niekoľkokrát podrobne analyzuje v jednotlivých prílohách práce, v úvodnej časti habilitačnej práce nie je potrebné venovať mu takú rozsiahlu pozornosť, porov. „Výraz mediácia sa na Slovensku aj v iných krajinách uvádza ako spôsob riešenia konfliktných situácií s využitím tretej strany, tzv. mediátora. Mediácia z pohľadu teórie médií sa definuje ako proces, ktorým médiá sprostredkovávajú kontakt so spoločenskou realitou (McQuail 1999: 88).“ – s. 27.

Konštatujem ešte, že z formálneho hľadiska predložená práca zachováva základné štandardy kladené na habilitačné práce, predsa v nej však vidím isté nedôslednosti v ustrojenosti, pravopise a štýle. Rušia predovšetkým niektoré preklepy: „Posledná predkladaná štúdia (príloha č. Posledná predkladaná štúdia (Príloha prílohač. 8) sa týka rodičovskej mediácie“ – s. 8, občasné kolízie v pravopise čiarky („...vlastná izba dieťaťa alebo mladého človeka sa stáva fyzicky aj symbolicky centrálnym miestom, používania médií...“ – s. 10) alebo aj opakované vety („Keďže hodnoty sú úzko prepojené s prežívaním nábožnosti a náboženstvom ako takým, logicky možno uvažovať o nábožnosti ako v o jednom z determinujúcich faktorov rodičovskej mediácie...“ – s. 16 – 17).

Sumarizujem: predložený text spĺňa, podľa môjho názoru, požiadavky kladené na habilitačnú prácu. Osobitne treba oceniť, ako sa autor usiluje aplikovať koncept merania rodičovskej mediácie a jej prediktorov (čo predstavuje aj najperspektívnejšiu časť práce). Predložený habilitačný text pod názvom Koncept rodičovskej mediácie používania médií **odporúčam** na habilitačné konanie a po jeho úspešnom ukončení navrhujem **udelit'** Mgr. Pavlovi Izraelovi, PhD., vedecko-pedagogický titul **docent** vo vednom odbore **mediálne a komunikačné štúdiá**.

V Prešove 1. júna 2021

Juraj Rusnák, oponent práce

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUZOMBERKU	
Filozofická fakulta	1
Došlo dňa: 23. SEP. 2021	Registratúrna značka: C.13
Číslo spisu: FIL/119/2021/14 REF VUD	
Prílohy: -	Vybavuje: Clayton
Znak hodnoty - lehota uloženia:	A/10